

STANOVISKO VLÁDY

k návrhu poslanců Radka Kotena, Tomia Okamury, Radima Fialy a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 591)

Vláda na své schůzi dne 8. října 2019 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zaujala k tomuto návrhu zákona **nesouhlasné stanovisko**, a to zejména z následujících důvodů:

1. Byť vláda nezpochybňuje myšlenku, že člověk má právo efektivně se bránit proti vetřelci, který násilím pronikl do jeho obydlí, považuje předložený návrh za ve své podstatě nadbytečný a nekoncepční. V této souvislosti vláda připomíná, že předložený návrh je obsahově totožný s návrhem, který byl předložen v minulém volebním období jako sněmovní tisk č. 145, k němuž vláda zaujala negativní stanovisko a který byl Poslaneckou sněmovnou zamítnut v 1. čtení.
2. Vláda konstatuje, že již stávající právní úprava předpokládá zhodnocení veškerých okolností, za kterých se útok odehrál, a je tedy zřejmé, že právě okolnost, že se jedná o útok odehrávající se v obydlí napadeného člověka, tvoří významnou součást podkladu pro právní zhodnocení takto zjištěného skutkového stavu věci ze strany orgánů činných v trestním řízení. Pokud tedy navrhovaná úprava zdůrazňuje takové aspekty, jako jsou obava o život nebo zdraví ve spojitosti s obydlí, pak jde o okolnosti, které jsou již dnes zohledňovány na základě stávající právní úpravy institutu nutné obrany. Člověk, který je zaskočen útokem ve svém obydlí takovým způsobem, že to z jeho pohledu značí ohrožení jeho života nebo zdraví, může tedy i podle současné právní úpravy sáhnout k vysoce intenzivní obraně, která by eventuálně vyústila ve smrt útočníka.
3. Z předloženého návrhu není zřejmý vztah nové úpravy ke stávající úpravě nutné obrany obsažené v § 29 odst. 1 a 2 trestního zákoníku. Není tak jasné, zda se na případy uvedené v novém odstavci 3 mají vztahovat obecné podmínky nutné obrany uvedené v odstavci 1 a podmínky přiměřenosti obrany uvedené v odstavci 2. Pokud by se jednalo o absenci limitů nutné obrany, byla by taková situace zcela neakceptovatelná. Je neadekvátní a v mnoha případech nebezpečné, aby například při překonání málo závažné překážky, existenci málo intenzivního násilí, v případě hrozby pouze ohrožení

zdraví v menším stupni apod. bylo možné reagovat drasticky při vyloučení zmírňujícího ustanovení § 29 odst. 2 trestního zákoníku. Pokud by v takových případech nebyl obránce vůbec omezen, mohlo by dojít ke zneužívání této úpravy například k vypořádání se s nepohodlnými osobami či k provokacím takových útoků s nedozírnými následky. Navrhovaná úprava by i kriminologicky mohla vytvářet mezi občany přesvědčení, že v uvedených případech je možné učinit všechno bez jakýchkoliv ohledů na útočníka.

4. Vláda upozorňuje, že oproti svému deklarovanému záměru by předložený návrh zákona mohl paradoxně vést i k zúžení práva na nutnou obranu. Důvodem je užití slovního spojení „pokud takové jednání může vyvolat u obránce...“. Hrozí totiž, že by tato formulace vedla k objektivnímu výkladu podmínek nutné obrany. Zatímco dnes není sporu o tom, že primárně jde o posouzení subjektivního stavu obránce, tedy posuzuje se, zda obava o život a zdraví byla vyvolána z pohledu obránce, navrhované znění by mohlo znamenat objektivní ex post výklad, tedy zda jednání určitého typu bylo objektivně způsobilé vyvolat obavu o život a zdraví.
5. Pojem „oprávněná obava“ není, na rozdíl od pojmu „důvodná obava“ použitého například ve skutkových podstatách trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování (§ 353 a 354 trestního zákoníku), v právním řádu vůbec užíván. Obava přitom není ani tak záležitostí právní jako spíše faktickou, a proto lze stěží hovořit o její oprávněnosti. Zavedení nového, odlišného a z lexikálního hlediska ne zcela vhodného pojmu by mohlo aplikaci navrhovaného ustanovení ještě více zkomplikovat.